

De uitdagingen

Criminaliteit en onveiligheid in ons land zijn een dagelijkse realiteit en in sommige wijken van grote steden een acuut probleem. Tegelijk mogen we niet overdrijven. Onveiligheid is geen issue in het overgrote deel van ons land en onze grootsteden kunnen we niet globaal 'onveilig' noemen. De criminaliteitscijfers zijn de voorbije jaren, ook in de grote steden, niet noemenswaardig gestegen en regelmatig zelfs gedaald.

Daarentegen vertoont de aanpak van de criminaliteit door politie en justitie wel een reeks algemene problemen. De politiehervorming betekende ongetwijfeld een stap vooruit, maar we merken nu dat ze nieuwe problemen met zich meebracht. De politie kan te weinig aan de basis aanwezig zijn, in de wijken, en wordt belast met heel wat administratief en papierwerk. Voor de grote steden geldt dan weer dat als de politie zich wel in de wijken vertoont, dit vaak met groot en onredelijk machtsvertoon gepaard gaat. Het politiebeleid is ook te weinig voorbereid op de multiculturele samenleving waarin politie-agenten in vele gevallen opereren.

De situatie in onze justitie is nog een pak ernstiger. De Belgische justitie is duidelijk nog steeds de 21ste eeuw niet binnengetroten. De informatisering is nog steeds een puinhoop, de gerechtelijke achterstanden bij heel wat rechtbanken zijn niet te overzien en geregeld komen magistraten op een negatieve manier in het nieuws wegens persoonlijk falen. Het tuchtrecht blijkt niet in staat om hier adequaat tegen op te treden.

Deze situatie mondt uit in straffeloosheid, waarbij jonge boefjes meteen worden vrijgelaten en de uitvoering van zowat alle gevangenisstraffen onder de 3 jaar problematisch is. Dit is nefast voor de samenleving, het vertrouwen in justitie en de werking van de politiediensten.

In de 34 gevangenis van ons land zitten op dit moment 10.500 gedetineerden terwijl er slechts plaats is voor 8.529. Op 19 januari 2010 zaten 3.468 van hen in voorlopige hechtenis in afwachting van hun proces, 35% van de gevangenisbevolking. Een zeer hoog cijfer, gezien nog niet uitgemaakt is dat deze mensen zeker schuldig zijn. De gespannen situatie in de gevangenis leidt om de haverklap tot stakingen van het personeel, dat de hele toestand onleefbaar vindt.

De voorbije drie jaar werd alweer een kans gemist om het beleid bij politie en justitie te moderniseren. Het politiebeleid kreeg enkel aandacht bij onlusten in Brussel. Telkens kwam er spoedoverleg, waarvan later niks meer werd vernomen, tot de onlusten opnieuw opflakkerden.

Op justitie werd nog maar eens een grote hervorming in de steigers gezet die niet landde. Groen! participeerde vanuit de oppositie constructief aan het Atomium-overleg rond een grondige hervorming. Dit stierf echter een stille dood door gebrek aan overeenstemming binnen de meerderheid. De minister van justitie probeerde nadien met een fel ingekrompen plan nog de schijn van een hervorming te wekken, maar dat was voor Groen! ruim onvoldoende.

Onze visie

Groen! is van oordeel dat veiligheid een basisrecht is voor alle burgers in een samenleving dat teruggaat op grondrechten vastgelegd in de Universele Mensenrechtenverklaring. Het is een basistaak van de overheid om deze veiligheid te garanderen, en in tweede orde ook de rol van elke burger om hiertoe bij te dragen. Veiligheid is een even belangrijk recht als andere vormen van zekerheid, zoals sociale veiligheid (bescherming tegen armoede via onder meer sociale zekerheid), voedselveiligheid of rechtszekerheid (bescherming tegen willekeurige rechtstoepassing). Elke burger in een samenleving heeft, zonder onderscheid van inkomen, geslacht, afkomst, enzovoort, evenveel recht op deze veiligheid. Het is de taak van de overheid om deze veiligheid op een gelijke en rechtvaardige manier te garanderen voor al haar burgers. In de mate dat deze veiligheid nu niet gelijk is verdeeld, is dit dus ook een sociale kwestie.

Ons uitgangspunt is dat enkel een integrale aanpak van criminaliteit en overlast een blijvend resultaat garandeert. Naast een snel en specifiek optreden bij crisismomenten is er nood aan structurele maatregelen die de volledige 'strafrechtketen' aanpakken: preventie, de werking van de politiediensten, de opvolging door justitie, de uitvoering van de straffen en de reïntegratie in de maatschappij van veroordeelden. Groen! wil elk onderdeel van de ketting versterken, anders breekt ze. Met een 'integraal' veiligheidsbeleid bedoelen we het beleid dat gecoördineerd verloopt over alle bestuurlijke niveaus (wijk, stad, regio, landelijk,...) (vertikaal) en bevoegdheidsdomeinen (horizontaal), en dat de hele 'keten' aanpakt van factoren die ten grondslag liggen aan onveiligheid, tot en met bestraffing en re-integratie, inclusief een beleid rond subjectieve onveiligheidsgevoelens. Op al deze niveaus en in al deze dimensies is er nood aan een beleid van preventie, repressie en nazorg.

Justitie is voor Groen! een essentiële openbare dienstverlening voor de burger. De rechtzoekende is 'klant' en staat centraal. Justitie stelt te allen tijde het belang van de maatschappij en de burger voorop.

Onze voorstellen

173. Politie: back to the roots. Groen! wil dat er in het politiebeleid opnieuw veel meer aandacht gaat naar basispolitiezorg en wijkwerking. Er is geen nood aan meer blauw, wel aan meer blauw op straat.

- In grote steden heeft elke wijk recht op zijn wijkagent, die elke dag te voet of met de fiets zichtbaar is en een eerste aanspreekpunt vormt. Haar of zijn gegevens zijn bij alle wijkbewoners bekend.
- Er komen opnieuw veel meer politiemensen op het terrein met een multitasking pakket, zodat de basispolitiezorg verzekerd is. Een politie-agent die een overtreding of misdrijf ziet gebeuren, treedt steeds op, bijvoorbeeld de agent die in de interventiedienst werkt en een fout geparkeerd voertuig ziet. De huidige strakke taakverdeling heeft vaak tot gevolg dat de politiemans enkel op zijn/haar terrein blijft.
- Een aantal administratieve taken wordt overgeheveld van politie naar gemeente-administraties.
- De capaciteits- en competentievereisten binnen het opleidings- en recruteringssysteem worden geëvalueerd om te zien of ze geen inadequate criteria bevatten die verhinderen dat meer kansengroepen doorstromen naar het politiekorps. We stellen meer voorbereidende vormingen ter beschikking voor wie aan deze examens wil deelnemen.
- We willen dat politiebeleid in de multiculturele wijken van grote steden community oriented wordt, in permanente dialoog met lokale verenigingen.

174. Overlast. De invoering van het concept ‘overlast’ en de gemeentelijke administratieve sancties draagt ongetwijfeld een potentieel in zich. Groen! pleit echter voor een harmonisatie en een inperking van de wildgroei aan gedetailleerde bepalingen. Het is duidelijk dat de reglementen van gemeenten nu excessen bevatten, zoals de befaamde Gentse ‘combitaks’ of sommige bepalingen rond fuiven. We nemen (kleine) overlast ernstig maar roepen ook op om een gezonde tolerantie te behouden, wanneer het bijvoorbeeld gaat om spelende kinderen – die voor Groen! nooit als ‘overlast’ kunnen bestempeld worden. Bij vaststelling van overlast wordt er best altijd eerst bemiddeld en gedialoogd.

175. Justitiehervorming. Groen! wil het gerecht op een aantal punten grondig hervormen, om het sociaal rechtvaardiger en performanter te maken. De cruciale elementen daarin zijn:

- Door een **schaalvergroting specialisatie** mogelijk maken bij de parketten en de rechtbanken zodat zij zich bijvoorbeeld beter kunnen specialiseren in materies als fiscale fraude en milieumisdrijven. De 27 huidige arrondissementen terugbrengen tot maximum 16. Groen! is voorstander van een splitsing van het gerechtelijk arrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde (zie hoofdstuk Staatshervorming).
- Via een nieuwe beheersstructuur geven we **meer autonomie aan grotere arrondissementen, gekoppeld aan een budget**, zodat zij zelf instaan voor het realiseren van op voorhand overeengekomen doelstellingen, bijvoorbeeld inzake achterstand of doorlooptijd van dossiers. Dit gebeurt met beheersovereenkomsten van bijvoorbeeld 3 jaar. Zo wordt voorzien in een of meerdere strafkamers die zich specifiek gaan organiseren om snel op de bal te spelen in zaken die niet voor ernstige betwisting vatbaar zijn en uiteraard met alle respect voor de rechten van verdediging. Vlot klinkende, onwerkbare ideeën als ‘night courts’ zijn dan niet nodig. Ze brengen de rechten van de verdediging in gevaar en horen thuis in Amerikaanse TV-series.
- Om een dergelijk beheerssysteem op te zetten willen we de **werklastmeting** zo snel mogelijk en veralgemeend invoeren. Op die manier kan op een objectieve manier beoordeeld worden welke rechtbanken noden hebben, en welke een overschot.
- **Informatisering.** Groen! wil dat absolute prioriteit wordt gegeven aan de veralgemeende informatisering van justitie.
- Er is ook nood aan grondige **hervorming van het tuchtrecht van magistraten**. Eén nationaal tuchtorgaan, ver weg van de lokale rechtbanken zorgt voor de nodige afstand en objectiviteit. We geven externen ook een plaats in de tuchtorganen.
- Groen! pleit ook voor **meer vrouwelijke rechters in de hoogste rechtscolleges** van ons land (Grondwettelijk Hof, Hof van Cassatie, Raad van State). We streven naar een situatie met maximaal 60% rechters van hetzelfde geslacht.

176. Een toegankelijk gerecht. Groen! wil dat Justitie evolueert naar een echte ‘openbare dienst’ ten dienste van de burger. Daarin gaat aandacht naar de bestrijding van de gerechtelijke achterstand, het gebruiken van verstaanbare taal en het garanderen van kwalitatieve juridische bijstand.

Een herziening van de klachtenprocedure bij de Hoge Raad voor de Justitie zodat klachten van burgers efficiënt en grondig worden onderzocht. Een wetsvoorstel van Groen! werd afgelopen legislatuur gestemd door de Kamer maar raakte niet meer tijdig door de Senaat.

Groen! wil graag de **juridische bijstand versterken en de kwaliteit ervan stimuleren**. Grotere gerechtelijke arrondissementen mogen niet leiden tot minder Justitiehuzen waar de burger eerstelijns juridische informatie kan krijgen, integendeel, het netwerk van Justitiehuzen wordt best uitgebreid. De juridische eerstelijnsbijstand verstrekt door verenigingen verdient meer erkenning en structurele inbedding. Voor de tweedelijns juridische bijstand (pro deo) voorzien we een globale evaluatie die leidt tot ingrepen om de kwaliteit en de toegankelijkheid te versterken. Het budget voor de pro-deo vergoedingen willen we

mee laten evolueren met het aantal zaken die pro-deo behandeld worden (open enveloppe systeem). Dat zal zeker het geval zijn als het recht op bijstand van een advocaat bij het eerste verhoor in de Belgische wetgeving wordt ingevoerd.

177. (Herstel)Bemiddeling. De meerwaarde en het potentieel van bemiddeling in rechtszaken is reeds ten overvloede aangetoond, in het buitenland maar ook steeds meer in ons land. We geven bemiddeling een serieuze impuls in de volgende legislatuur. Bij elke rechtbank komen er rechters die als rechter-bemiddelaar kunnen optreden en het beleid van de rechtbank op dit punt versterken.

178. Opsluiting met perspectief op herintegratie. Indien we de herintegratie van gevangenen in de maatschappij echt willen doen slagen en de recidive terugdringen, zijn bijkomende inspanningen nodig. De mogelijkheid tot voorwaardelijke invrijheidsstelling (Wet Lejeune) wordt best behouden als belangrijke stimulans voor gevangenen om mee te werken aan een herintegratie-traject. Een nieuw samenwerkingsakkoord tussen de federale overheid en de gemeenschappen dringt zich op om de toegang en het belang van het welzijnswerk in de gevangenissen te verbeteren, ook wanneer er stakingen aan de gang zijn.

We grijpen de vernieuwing van de gevangenissen aan om een moderner gevangenisconcept te realiseren, met voldoende ruimte voor ateliers en werkplekken, opleiding en vorming, sport, ... en voldoende lokalen om externe organisaties die begeleiding van gedetineerden op zich nemen, kwalitatief te laten werken. Een modern gevangenisbeleid vergt ook meer omkaderend personeel, met aandacht voor diversiteit, meer ondersteuning en vorming voor penitentiaire beambten en extra psycho-sociaal en medisch personeel. We willen voor de wetgeving rond de rechten van gedetineerden (de zogenaamde Wet Dupont) ook eindelijk de nodige uitvoeringsbesluiten nemen, zodat deze wet op het terrein effect krijgt.

179. Straffenarsenaal herzien. De strafmaten en het straffenarsenaal zijn verouderd en dringend aan modernisering toe. Groen! wil een grondige herziening van de huidige strafmaten.

180. Geen overbevolkte gevangenissen. Groen! wil de overbevolking in onze gevangenissen aanpakken door:

- **Alle geïnterneerden overplaatsen.** Geïnterneerden zijn personen met ernstige psychische problemen die nood hebben aan een aangepaste begeleiding (met specifieke beveiligingsmaatregelen). Ze horen niet thuis in een gevangenis. De uittreedende regering voorzag in haar plan hiervoor slechts 532 plaatsen, terwijl er 1100 geïnterneerden in onze gevangenissen zitten. Groen! wil een oplossing voor alle geïnterneerden door investeringen in voldoende plaatsen in het externe circuit of specifieke investeringen in gespecialiseerde instellingen. Dit is niet alleen een taak voor de minister van justitie, maar ook voor de minister van volksgezondheid.
- **Drugsbehandelingskamers veralgemenen.** Een proefproject in de Gentse rechtbank met drugsbehandelingskamers blijkt succesvol en kan tot alle rechtbanken worden uitgebreid. Deze kamers sturen drugsverslaafden niet onmiddellijk naar de gevangenis, maar naar behandelingscentra, en volgen hen van nabij op. De financiering van de behandelingscentra wordt opgetrokken, zodat zij deze hervorming aankunnen.
- **Uitbreiding elektronisch toezicht.** Op dit moment kunnen 1.000 personen onder elektronisch toezicht geplaatst worden. Een uitbreiding tot 1.500 personen is al gepland. Een gevoelige uitbreiding is nodig, vooral voor gedetineerden op het einde van hun detentie die zich kunnen voorbereiden op hun reïntegratie in de maatschappij.
- **Meer werkstraffen en alternatieve straffen.** Er worden thans ongeveer 10.000 werkstraffen per jaar uitgesproken. Een werkstraf of taakstraf is veel nuttiger dan een gevangenisstraf die niet uitgevoerd wordt. Waar mogelijk wordt dit uitgebreid, mits een goede begeleiding en opvolging. Er

is ook vaak een gebrek aan aanbod van 'werk'. Overheden en particuliere organisaties worden nog beter gesensibiliseerd om plaatsen te creëren voor deze werkstraffen.

- **Minder voorlopige hechtenis.** Dit aantal kan verminderd worden door een striktere toepassing van de voorwaarden en door te voorzien in het recht op bijstand van een advocaat, van bij de eerste ondervraging. Groen! en Ecolo hebben reeds een wetsvoorstel in die zin neergelegd.

De uitvoering van al deze maatregelen zal voor gevolg hebben dat de bouw van bijkomende gevangenissen, zoals de uittrekkende regering plande, overbodig wordt. Overheidsmiddelen kunnen beter geïnvesteerd worden in bovenstaande maatregelen.

De gevangenisplaatsen die we nog voorzien, voldoen aan de hedendaagse normen voor een menswaardige opsluiting. Een zestal verouderde gevangenissen worden best snel vervangen.

- 181. Jongeren en het gerecht.** Groen! wil jonge delinquenten adequaat sanctioneren en niet ongestraft terug de maatschappij in sturen. Het bijbouwen van bijkomende jeugdgevangenissen is echter geen goede aanpak. In de gesloten instellingen van de Vlaamse gemeenschap (Ruisselede en Mol) wordt 40% van de capaciteit ingenomen door jongeren die er niet thuishoren (jongeren met problematische thuissituatie of jongeren met ernstige psychische problemen). Door meer te investeren in gespecialiseerde voorzieningen voor deze laatste groepen, creëren we plaatsen in de gemeenschapsinstellingen.

Groen! pleit voor een **herstelgericht Vlaams jeugd(sanctie)recht** los van het volwassen strafrecht, dat nog teveel stoelt op verouderde principes van de jeugdbeschermingsgedachte. Dat evenwichtige en moderne jeugd(sanctie)recht wordt uitgewerkt vanuit de principes van preventie, begeleiding, rechtszekerheid, sanctionering en resocialisatie, binnen de normen van het Kinderrechtenverdrag.

Groen! vindt dat er nood is aan een **volwaardig juridisch statuut voor minderjarigen**, dat een spreekrecht garandeert voor minderjarigen in alle procedures die hen aanbelangen en een zelfstandige rechtsingang voor minderjarigen in bepaalde gevallen.

Groen! wil bij de rechtbank van eerste aanleg een **familierechtbank** oprichten die alle zaken rond familiale geschillen en jeugdproblematiek behandelt.

- 182. Collectieve actievormen.** Groen! wil de rechtspositie van verenigingen en individuen die opkomen voor een algemeen of collectief belang versterken.

- Alle verenigingen die collectieve belangen verdedigen, krijgen een vorderingsrecht bij rechtbanken, hoven van beroep en de Raad van State. Groen! diende hierover wetsvoorstellen in tijdens de afgelopen legislatuur.
- Individuen die samen het slachtoffer zijn van een geval van 'massaschade' (bijvoorbeeld de consument die het slachtoffer werd van een giftig beleggingsproduct (cfr Citibank), of die systematisch te veel heeft betaald op een energierekening,...) kunnen collectief een zaak aanhangig maken. Groen! diende hierover een wetsvoorstel in tijdens de afgelopen legislatuur om het Gerechtelijk Wetboek aan te passen.
- Groen! wil een wetswijziging doorvoeren om te verhinderen dat rechtbanken bij stakingen nog bij eenzijdig verzoekschrift dwangsommen kunnen opleggen aan stakende werknemers die het bedrijf van hun werkgever blokkeren.

183. Geen overdreven inmenging in ons privéleven. Als reactie op de terrorismedreiging en de zware criminaliteit zijn er de voorbije jaren een aantal wetten ingevoerd die voor Groen! te verregaand indringen in ons aller privéleven. De wet op de bijzondere opsporingsmethodes en de wet op de bijzondere inlichtingenmethodes worden geëvalueerd op onwenselijke effecten. Ons land zet Europese richtlijnen met een impact op de privacy van burgers om met de grootst mogelijke voorzichtigheid.

184. Een veilig gezin. In de strijd tegen intrafamiliaal geweld en kindermishandeling wil Groen!:

- Politiemensen bewuster leren omgaan met aangiften om te voorkomen dat slachtoffers zich een tweede keer slachtoffer voelen;
- een evaluatie van de toepassing van de wet op de uithuisplaatsing van daders van intrafamiliaal geweld en de rondzendbrieven over het beleid bij de parketten
- Meer plaatsen in vluchthuizen voor eerste of tijdelijke opvang, en meer sociale woningen voorbehouden als doorgangswoning voor de tijdelijke opvang van slachtoffers van intrafamiliaal geweld. De federale overheid stimuleert daartoe gemeenten en vergoedt ze;
- Extra begeleiding voor de mishandelde partner en de kinderen, en een versterkte positie voor de Vertrouwenscentra Kindermishandeling;
- Structureel overleg tussen verschillende gewesten en tussen welzijn en justitie omtrent de hulpverlening aan slachtoffers en daders van intrafamiliaal geweld en kindermishandeling.

185. De wet aanpassen aan nieuwe samenlevingsvormen. Nu steeds meer kinderen en ouders in nieuw samengestelde gezinnen leven, dringt een modernisering van de wetgeving zich op:

- Naast het bestaande statuut van 'vaste verblijfplaats' wil Groen! het **statuut van 'gedelegeerde verblijfplaats'** invoeren. Door dit statuut kan de niet-samenwonende ouder die ook ouderlijk gezag uitoefent maar bij wie de kinderen beperkt verblijven, het tijdelijk verblijf van de kinderen bij hem of haar op een eenvoudige manier aantonen.
- Op dit ogenblik hebben kinderen weinig gegarandeerde inbreng in de verblijfs- en omgangsregeling bij niet-samenwonende ouders. Groen! wil dat **kinderen het recht krijgen om een wijziging in het vonnis of de onderlinge afspraak over de omgangsregeling te kunnen vragen**. Op de vraag van de kinderen tot wijziging wordt een bemiddeling opgestart.

186. Betere aanpak van fiscale fraude mogelijk maken. In uitvoering van de parlementaire aanbevelingen ter bestrijding van de fiscale fraude, wil Groen! justitie versterken.

- Herziening van 'de kleine Franchimont' om (procedure)misbruiken zo veel mogelijk uit te sluiten in het kader van het vooronderzoek en de behandeling voor de raadkamer;
- Doorgedreven specialisatie mogelijk maken op de parketten en in de zetel om fiscale fraude efficiënt aan te pakken;
- De oprichting van een fiscaal auditoraat op het niveau van het Hof van Beroep zodat de expertise kan samengebracht worden.

187. Nationale mensenrechtencommissie. Groen! wil dat in de volgende legislatuur eindelijk de nationale mensenrechtencommissie wordt geïnstalleerd die reeds lang in het vooruitzicht werd gesteld. Deze onafhankelijke commissie met een algemene mensenrechtenbevoegdheid documenteert de situatie van de mensenrechten in ons land, doet aanbevelingen aan de relevante overheden, doet aan sensibilisering en behandelt klachten. De oprichting kan best gebeuren in overleg met de bestaande mensenrechtenorganisaties.